

NEMEK ÉS RASSZOK KÖZÖTTI GAZDASÁGI EGYENLŐTLENSÉGEK

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet
és a Balassi Kiadó
közreműködésével

Készítette: Lovász Anna

Szakmai felelős: Lovász Anna

2011. június



NEMEK ÉS RASSZOK KÖZÖTTI GAZDASÁGI EGYENLŐTLENSÉGEK

12. hét

Készítette: Lovász Anna

Szakmai felelős: Lovász Anna

Projektek

- Összességében
- Csoportos megbeszélés
- Konkrét kérdések megbeszélése együttesen:
 - Relatív termelékenység becslés: különbségek az eredményekben – specifikációk?
 - Adatgyűjtéses projekt: torzítás iránya?
 - Iskolázottság hozamának különbségei kvantilis becsléssel: mit mond a bérkülönbségről?
- Tervek a jövőbeli projektekhez:
 - „pályázás”
 - témaválasztás

Roma szakpolitika: Fleck–Messing 2009

- Eddig láttuk: a romák munkapiaci hátrányának fő okai az iskolázottság lemaradása (nagyon korán!), és a diszkrimináció
 - Kertesi: gazdasági válság aránytalanul a romákat sújtja – foglalkoztatási diszkrimináció jele
 - Babusik (2006): magyar munkáltatók 4/5-e alig alkalmaz romákat, és nem is szeretne, akkor sem, ha a képzésük megfelelő
 - ERRC (2007): munkapiac minden szintjén hátrányos megkülönböztetés éri a romákat, jelentős részük emiatt kiszorul a piacról. Sok panasz a jogvédőknél

- Munkaközvetítők és munkaügyi központok is közvetetten diszkriminálnak: figyelembe veszik a munkáltatók diszkriminatív preferenciáit
 - Pl. állások jelölése R-rel ha nem kívánnak romákat alkalmazni
 - Indoklás: különben munkaadók nem használnák a központot
 - Még állami szerveken belül is ártalmas viselkedés

A romaintegráció finanszírozása

- Döntően foglalkoztatást elősegítő támogatások
 - Sok tárcánál, megosztott
 - Évről évre bővülés:
 - 2002: 3,6 milliárd Ft, 2006: 17,6 milliárd Ft
 - 1997–2006: összesen 74,7 milliárd Ft
 - Nem célirányos romaprogramok
 - Munkapiacról kiszoruló, köztük roma vállalkozások
 - Érintett romák számát csak becslések alapján sejtjük, de kérdéses
 - Monitorozás sincs megoldva
- Cél: kormányzati programok csoportosítása, értékelése: nehéz az adathiány, hatásvizsgálatok hiánya miatt

Szántudatos politikák

- 2000-es évek elejéig kimondottan etnikai alapon célzó foglalkoztatási programok
- Interjúk pályázó intézményekkel, kiíró szervekkel, érintett foglalkoztatottakkal
- Sok szervezet, eltérő források, hatáskörök:
 - Kormányzati és civil szervezetek
 - Pl. Autonómia Alapítvány: 37,5 millió Ft, OFA Roma foglalkoztatási program: 120 millió, Európai Szociális Alap: 5 milliárd, MCKA: 200 millió

- Összehasonlítás szempontjai:
 - Mennyire éri el a célcsoportot?
 - Növeli-e a foglalkoztatottsági esélyeket?
 - Vannak-e nem kívánt következmények?
 - Milyen költség/haszon aránnyal működtek?

Ki a roma? Célcsoportok elérése

- Célcsoport definiálása nehéz, változó:
 - pl. csak pályázó szervezet legyen roma civil szervezet, foglalkoztatottakra nincs kikötve
 - hamis feltételezés: roma civil szervezet romákat foglalkoztat
 - roma helyi kisebbségi önkormányzatokkal együttműködve
- Nincs pontos adat a résztvevők etnikumáról, de:
 - munkavállalók interjúi alapján: kevesebb mint fele roma
 - nagy eltérések programonként
 - hosszabb távú, komplexebb projekteknél még kisebb a romák aránya

Hatás: foglalkoztatottsági esélyek

- Hozzásegítik-e a programok a tartós munkanélkülieket a munkapiacra való belépéshez?
- Eredménymutatók hiánya: kevés program (2-3) követte a program utáni foglalkoztatottság helyzetet, ezek sem számszerűen
- Meggyőzőnek tűnő beszámolók mögött is gyakran látszatmegoldások:
 - valójában előzőleg feketén foglalkoztatottakat legalizáltak
 - sikeres programokban résztvevők elhanyagolható százaléka volt roma
 - foglalkoztatás időtartama szigorúan meghatározott, utána résztvevők visszakerülnek a munkanélküliségbe
 - program végeztével másik programba kerültek sokan: látszatmegoldás
- Akadályok: rosszul megválasztott program (pl. nem reális vállalkozás) és kapcsolódó képzés
- Nem alkalmazkodtak a helyi munkapiac lehetőségeihez, a foglalkoztatottságot szem előtt tartva

Roma foglalkoztatási programok működési hibái

- Nincs példaszerű program, sokan ellentétes hatásúak: kiszolgáltatottság, sztereotípiák növelése
- Pályázati rendszer
 - Kontraszelekció: eleve tőkeerős, gyakorlott szervezetek jutnak forrásokhoz, elmaradottak nem
 - egyenlőtlenség fokozása
- Adminisztráció, ügyintézés
 - Nagy adminisztratív terhek (lassú elbírálás, hiánypótlások, kifogások, elhúzódó kifizetések): csak tőkeerős, tapasztalt szervezetek tudják lebonyolítani, többi csődöt mond
 - Egyenlőtlenség további fokozódása a sikeres véghezvitelben

Hibák (folyt.)

- Szervezetek szakmai felkészültsége
 - Eleve kudarcra ítélt projektek, szervezetek gazdasági tudáshiánya miatt: csőd, eladósodás
 - Kivéve nagyobb szervezetek (AA, OFA)
 - Szakmai támogatás hiánya: számviteli, pénzügyi, jogi támogatás hiánya
 - Pályázat feltételei alapján, nem gazdasági szükségletek alapján kidolgozott projektek
- Monitorozás hiánya, formális jellege
 - Csak EU finanszírozott projekteknél volt monitoring
 - Ezek is csak formálisak, szakmai szempontokat mellőzték (pénzügyi, jogi): dokumentált butaságok rendben, rosszul dokumentált sikeres projektek megbuktak
 - Monitorozás hiányában eredmények homályosak, ÉS résztvevők motiváltsága csökken

Színvak politikák

- Hátrányos helyzet vagy etnikum alapján érdemes megközelíteni a problémát?
 - összetett, szűkebb célcsoportok komprehenzív segítése
- 2002 után ilyen irányú elmozdulás: szociológiai jellemzők alapján többnyire, de nem kizárólag romák
 - Gyakorlatban kisiklott: túl tág kategóriákat céloztak (pl. munkanélküliek, nagycsaládosok, alacsony iskolázottságúak) ezek keresztmetszete helyett
 - Leginkább rászorulókat kiszorultak a programokból, kevésbé rászorulókat miatt: romák a tervezettnél kisebb arányban
 - Mérés hiánya, hátrányos helyzetűek meghatározásának hiánya
- Terület alapú programok: kistérségek felzárkóztatása: hasonló probléma, kistérségeken belül növekvő egyenlőtlenség
 - Elvileg jól elérhető csoportok részletesebb gazdasági, térbeli, társadalmi ismérvek révén identifikálva

„Út a munkából”

- Az utóbbi pár év új irányzata:
 - Segélyezésre vonatkozó rendelkezések módosítása: jogosultság munkához kötése
 - Elvileg nem etnikai alapú, de romákat célzó
- Megkérdőjelezhető mellékhatások:
 - Nincs valódi kereslet az ilyen munka iránt
 - Kiszorító hatás: elsődleges munkapiacról veszi el a munkahelyeket
 - Nagy költség, pozitív foglalkoztatásügyi hatás nélkül: integrációt hátráltatja
 - Közmunkák etnikai jellege, szegregálódás, romák hivatali kiszolgáltatottsága
- Nem növeli az egyéni, társadalmi jólétet

Javaslatok

- Foglalkoztatók terheinek enyhítése alacsony képzettségűek foglalkoztatásánál
- Fokozatos átmenetek a támogatott foglalkoztatás és elsődleges munkapiac között
- Munkaerő mobilitásának támogatása
- Végrehajtó szervezetek funkcióinak újragondolása, változtatása